

УДК 330.322.011

В.І. Федорак

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фундаментальних,
загальноекономічних дисциплін і туризму,
Інститут управління природними ресурсами*

А.П. Ковальчук

*старший викладач кафедри фундаментальних,
загальноекономічних дисциплін і туризму,
Інститут управління природними ресурсами*

О.В. Остафійчук

*магістр,
Університет економіки та права «КРОК»*

Стратегія інноваційного розвитку деревообробних підприємств Івано-Франківської області

У статті досліджено стан і тенденції розвитку деревообробних підприємств Івано-Франківської області. Виявлено проблеми, що сповільнюють їхню інноваційну активність, а також обґрунтовано теоретичні положення формування стратегії інноваційного розвитку.

Ключові слова: стратегія, інноваційний розвиток, деревообробні підприємства, інновація, інноваційний потенціал.

В.И. Федорак

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры фундаментальных,
общеэкономических дисциплин и туризма,
Институт управления природными ресурсами*

А.П. Ковальчук

*старший преподаватель кафедры фундаментальных,
общеэкономических дисциплин и туризма,
Институт управления природными ресурсами*

О.В. Остафийчук

*магистр,
Университет экономики и права «КРОК»*

Стратегия инновационного развития деревообрабатывающих предприятий Ивано-Франковской области

В статье исследованы состояние и тенденции развития деревообрабатывающих предприятий Ивано-Франковской области. Обнаружены проблемы, которые замедляют их инновационную активность, обоснованы теоретические положения формирования стратегии инновационного развития.

Ключевые слова: стратегия, инновационное развитие, деревообрабатывающее предприятие, инновация, инновационный потенциал.

V.I. Fedorak
*PhD in Economics,
Associate Professor of Fundamental, General Economic
Disciplines and Tourism Department,
Institute for Natural Resources Management*

A.P. Kovalchuk
*Senior Lecturer of Fundamental, General Economic
Disciplines and Tourism Department,
Institute for Natural Resources Management*

O.V. Ostafiichuk
*Master's Degree Student
«KROK» University*

Strategy of wood-processing enterprises' innovative development: the case study of Ivano-Frankivsk region

The paper studies the situation and trends of the wood-processing enterprises development in Ivano-Frankivsk region. The problems, which slow down their innovative activity, have been pointed out, as well as the theoretical tenets of innovative development strategy formation have been reasoned.

Key words: *strategy, innovative development, wood-processing enterprises, innovation, innovative capacity.*

Постановка проблеми

Реалії сьогодення засвідчують, що забезпечення економічного зростання деревообробних підприємств Івано-Франківської області можливе за умов інноваційного розвитку. Такий розвиток вимагає постійної розробки та впровадження різного роду інновацій, які, з одного боку, сприятимуть вдосконаленню різних сфер їхньої діяльності, а з іншого, дадуть можливість підвищити конкурентні позиції на ринку та успішно функціонувати у складних економічних умовах.

Низький рівень інноваційної активності підприємств галузі пояснюється низкою чинників, серед яких визначальними є відсутність чіткої стратегії інноваційного розвитку та недостатній рівень професійних компетентностей керівництва у сфері стратегічного управління, що в підсумку негативно позначається як на інноваційній, так і господарській діяльності загалом. Тому особливої актуальності в сучасних умовах набуває формування деревообробними підприємствами області ефективної стратегії інноваційного розвитку, яка передбачала б зростання інноваційного потенціалу, раціональне використання природних ресурсів та гарантувала конкурентні переваги на тривалу перспективу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання формування стратегії інноваційного розвитку промислових підприємств постійно перебувають у колі інтересів науковців і практиків. Серед вітчизняних учених значну увагу цій проблемі присвятили: В. Г. Алькема [1], О. В. Гук [2], В. О. Шкурат [2], О. М. Салімон [3], Л. Н. Семенова [4], І. О. Потятиник [4], Н. І. Чухрай [5], О. П. Просович [5], О. С. Шавшин [6] та інші. Аналіз останніх досліджень свідчить про відсутність єдиного підходу до формування стратегії інноваційного розвитку підприємств. Водночас дослідники погоджуються, що така

стратегія має враховувати всі чинники внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства і гарантувати йому конкурентні переваги на тривалу перспективу.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

У дослідженнях вітчизняних учених питанням формування стратегії інноваційного розвитку деревообробних підприємств Івано-Франківської області приділено не достатньо уваги. Вони залишаються до кінця не вирішеними та потребують подальших досліджень. Зокрема, особливий інтерес сьогодні викликають принципи та підходи формування такої стратегії, яка не тільки забезпечувала б конкурентні переваги на тривалу перспективу а й сприяла раціональному використанню і відновленню природних ресурсів регіону.

Формулювання цілей статті

Мета дослідження полягає в оцінці інноваційної активності деревообробних підприємств Івано-Франківської області, визначенні проблем, що сповільнюють їхню інноваційну активність, а також обґрунтуванні теоретичних засад формування стратегії інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження

У природно-ресурсному потенціалі Івано-Франківської області одне з центральних місць займають лісові ресурси. Близько 636,4 тис. га, або 45,7% її території вкрито лісами, які є складовою частиною лісового фонду Карпатського регіону та найбільшою сировинною базою України [7]. Саме наявність потужної сировинної бази стала основним чинником розвитку деревообробної промисловості на Прикарпатті. Сьогодні ця галузь набула стратегічного значення, і їй належить провідна роль в розбудові економіки області, західного регіону та України загалом. В її основі підприємства різних розмірів і організаційно-правових форм, що спеціалізуються на виробництві деревостружкових і деревоволокнистих плит, фанери клеєної, столярних виробів, пиломатеріалів та багато іншого. Традиційними центрами деревообробки є міста Брошнів, Вигода, Верховина, Івано-Франківськ і Надвірна.

В останні роки зростає роль і значення цих підприємств у розвитку економіки регіону. За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області, обсяги реалізації та питома вага деревообробної продукції (крім меблів) у структурі переробної промисловості протягом 2012-2016 років мали тенденцію до зростання (табл. 1).

Таблиця. 1

Обсяги та питома вага продукції деревообробних підприємств Івано-Франківської області

Показники	2012	2013	2014	2015	2016
Обсяги реалізованої продукції, млн грн	2266,6	2362,3	3126,2	4276,2	4914,7
Питома вага в загальному обсязі реалізованої продукції переробної промисловості, %	9,0	10,7	12,4	12,3	13,2

Джерело: [8].

Як свідчать дані табл. 1, обсяги реалізованої продукції зросли на 2648,1 млн грн, а їхня питома вага на 4,2%. Варто також зазначити, що показники 2016 року є найвищими серед підприємств переробної промисловості.

Деревообробна промисловість області відіграє важливе значення і на загальнодержавному рівні. За підсумками 2016 року питома вага підприємств галузі

у виробництві деревини хвойних і листяних порід у вигляді погонажу, профільованого уздовж будь-якого з ребер чи площин, становила відповідно 26,7% та 12,7%. У виробництві шпону, листів для фанери клесної та деревини іншої, уздовж розпиляної, розділеної на частини чи лущеної, завтовшки 6 мм і менше, плит деревоволокнистих оброблених і необроблених, плит деревостружкових та плит подібних з деревини, необроблених чи лише шліфованих вона коливалась у межах 18-51% [9].

Однак підприємства галузі не відносяться до лідерів у сфері інноваційної діяльності. Дослідження проблем, що гальмують перехід деревообробних підприємств на інноваційний шлях розвитку, потребує розгляду низки показників. Порівняльний аналіз між витратами та обсягами реалізованої інноваційної продукції (крім меблів) наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Витрати на інноваційну діяльність та обсяги реалізованої інноваційної продукції деревообробних підприємств Івано-Франківської області

Показники	2012	2014	2015
Витрати на інноваційну діяльність, млн грн.	9,3	21,1	15,6
Питома вага в загальному обсязі витрат на інноваційну діяльність переробної промисловості, %	4,6	23,6	17
Обсяги реалізованої інноваційної продукції, млн грн	15,2	0,9	-
Питома вага в загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції переробної промисловості, %	0,8	0,1	-

Джерело: [10; 11].

Наведені в табл. 2 дані свідчать, що найбільші витрати припали на 2014 рік. Основна їхня частина була спрямована на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, приблизно 21 млн грн, а решта на інші витрати. Для підвищення технологічного рівня виробництва на підприємствах області було впроваджено 4 нові технологічні процеси та придбано 3 нові технології. Ці витрати фінансувалися з трьох джерел: власне – 20,64 млн грн, кошти іноземного інвестора – 0,25 млн грн і кредит – 0,21 млн грн. Таке поєднання джерел фінансування інноваційних витрат у цьому році було разовим. Промислові підприємства Івано-Франківської області в основному фінансували інноваційні витрати виключно за рахунок власних коштів (79,2 млн грн).

У 2014 було реалізовано інноваційної продукції на 0,9 млн грн, що на 14,3 млн грн менше в порівнянні з 2012 роком. Її реалізовували 7 підприємств, з яких 3 реалізували продукцію, що була новою для ринку, 5 – новою для підприємства та 2 експортували її за межі України [11]. Серед причин такого зниження – зростання операційних витрат і відсутність достатніх власних коштів на розробку нових видів продукції, низький рівень залучення державних і недержавних коштів для розробки та впровадження інновацій, орієнтація виробників переважно на первинну обробку деревини, яка дає змогу мінімізувати витрати та швидше реалізувати продукцію, незадовільний стан науково-дослідної бази підприємств галузі.

Ще однією причиною повільного переходу деревообробних підприємств області на інноваційний шлях розвитку є відсутність у них чітко сформованої стратегії, яка, з одного боку, була би спрямована на пошук найперспективніших напрямів розвитку, випуск нових видів продукції, використання передових технологій й ефективне використання ресурсів, а з іншого, сприяла б досягненню встановлених цілей і завдань, відповідала мінливому зовнішньому середовищу

та забезпечувала конкурентні переваги на тривалу перспективу. Узагальнення поглядів учених [1-6] дало можливість встановити, що формування такої стратегії має здійснюватися згідно з моделлю, наведеною на рис. 1.

Стратегія інноваційного розвитку є складовою частиною загальної стратегії підприємства та визначає пріоритети його перспективного розвитку, в результаті чого забезпечується якісно новий рівень виробництва та управління. Її формування ґрунтується на аналізі зовнішнього та внутрішнього середовища. Аналіз зовнішнього середовища передбачає дослідження факторів прямої та непрямой дії. Дія цих факторів може відкривати нові можливості, створювати серйозні загрози і впливати на вибір відповідної стратегії.

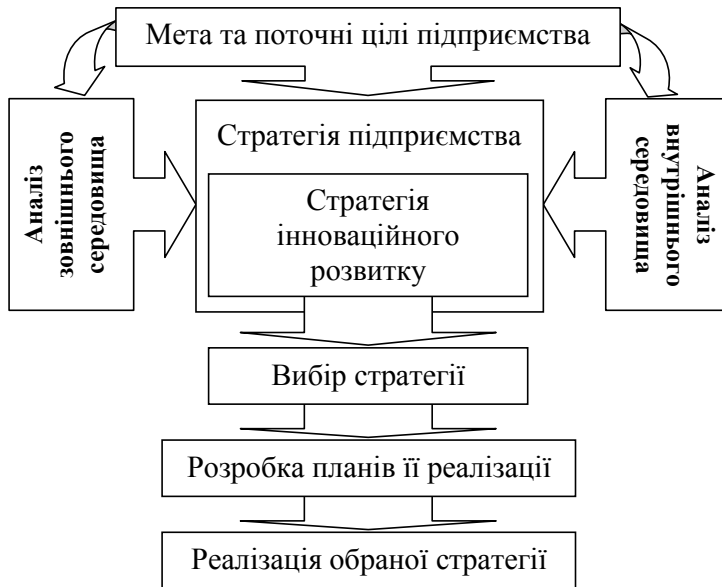

Рис. 1. Модель формування стратегії інноваційного розвитку підприємства
Джерело: скомпоновано авторами на підставі [1-6].

Аналіз внутрішнього середовища має на меті оцінити інноваційний потенціал підприємства, тобто здатність досягати поставлених інноваційних цілей за наявних у нього ресурсів. Нині існують різні підходи до його проведення. Як правило, вони базуються на оцінці його структурних складових: кадровий, інформаційний, ринковий, науково-технічний, виробничий, фінансовий, організаційний та інших [12]. Інноваційний потенціал залежить від специфіки та масштабів його діяльності, а ступінь використання потенціалу визначає інноваційні можливості та здатність підприємства до нововведень.

На основі проведеного аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємство може використовувати наступні види інноваційних стратегій: наступу; захисту; імітаційну; залежну; традиційну та стратегію «за нагодою» (стратегія «ніші»). Щодо окремих сфер, видів діяльності та асортиментних груп продукції, то підприємство може комбінувати і використовувати різні стратегії. Результати досліджень свідчать, що стратегія, яка принесла успіх одному підприємству, може виявитися неефективною для іншого. Варто пам'ятати, що кожне підприємство – унікальне, і тому підхід до визначення його лінії економічної поведінки має бути індивідуальним. Проте у більшості випадків вибір тієї чи іншої стратегії залежить від позиції підприємства на ринку, його динаміки розвитку,

поведінки конкурента, стану економіки, інноваційного потенціалу та багатьох інших чинників.

Висновки

Проведене дослідження стану та тенденцій розвитку деревообробних підприємств області виявило сильні та слабкі сторони, що дало можливість визначити основні напрями їхнього розвитку. Встановлено, що основним способом підвищення конкурентоздатності продукції, забезпечення високих темпів розвитку та рівня дохідності для підприємств галузі є активізація інноваційної діяльності шляхом формування і реалізації стратегії інноваційного розвитку. Така стратегія є основним фактором структурної перебудови та підвищення на цій основі конкурентоспроможності підприємства, сприяє процесу здійснення інноваційної діяльності, забезпечуючи її неперервність і ефективність. Вона повинна стати невід'ємною складовою загальної стратегії підприємства, а питання вибору та оцінки інноваційної стратегії має посісти ключове місце в процесі вирішення проблем стратегічного розвитку підприємства і стати об'єктом подальших досліджень.

Література

1. Алькема В. Г. Аналіз інноваційного розвитку промислових підприємств / В. Г. Алькема, М. М. Третяк // Вчені записки Університету «КРОК». Серія : Економіка – 2019. – Вип. 34. – С. 223-231.
2. Гук О. В. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємства / О. В. Гук, В. О. Шкурат // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове видання. – Миколаїв. – 2015. – Вип. 7. – С. 545-548.
3. Салімон О. М. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємства із врахуванням факторів зовнішнього середовища / О. М. Салімон // Чернігівський науковий часопис. Серія 1 : Економіка і управління. – 2015. – № 1. – С. 62-65.
4. Семенова Л. Н., Потятиник І. О. Концептуальні засади формування інноваційної стратегії розвитку підприємства / Л. Н. Семенова, І. О. Потятиник // Вчені записки університету «КРОК». – 2014. – Випуск 35. – С. 138-144.
5. Чухрай Н. І. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства: підручник / Н. І. Чухрай, О. П. Просович. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 500 с.
6. Шавшин О. С. Стратегія інноваційного розвитку підприємства / О. С. Шавшин // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». – 2017. – № 3(2). – С. 167-171.
7. Стратегія розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.if.gov.ua/files/ SP_IF_oblast_4.pdf](http://www.if.gov.ua/files/SP_IF_oblast_4.pdf).
8. Обсяги реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifstat.gov.ua>
9. Частка Івано-Франківщини в загальнодержавному виробництві окремих видів промислової продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kosivrada.if.ua/10669>
10. Оцінка інноваційного розвитку Івано-Франківської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/files/аналітична%20довідка.pdf>
11. Макар Ю. О. Наука та інноваційна діяльність в Івано-Франківській області / за ред. Ю. О. Макара // Статистичний збірник. – 2016. – 105 с.
12. Краснокутська Ю. М. Комплексна оцінка інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств / Ю. М. Краснокутська // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 1. – С. 32-40.